

IZBOR
VIJESTI NAJNOVI
KRONIK MOJE
POLITIK C/B |
DRUŠTVO BOJA
KULTURA Ž | Ж |
KOLUMN _____

VEZANI ČLANCI

Jedna rijeka, dvije politike

Vukovi zaštićeni, ljudi ugroženi

Spalo selo na dvoje stanovnika

Неки нови пioniри

Ustaško-nacistički grafiti opet u selu Polača kod Knina

Nitko i ništa u Zagrebu

Ledeno ljeto

Najpotrebniji jedno drugom

Dvije slike Like

Istra vam materina

DRUŠTVO | 21/09/2021 |

PIŠE Tamara Opačić |

Polača k'o palača

Priroda nudi mnogo širi spektar zadovoljstva nego grad. Onaj pravi, istinski mir. Zbog toga bih svim mladima koji razmišljaju o dolasku

na selo savjetovao da učine isto što i mi, kaže nam 33-godišnji Nikola Maglov koji je završio studij kriminalistike u Beogradu, a sada se u rodnoj Polači bavi stočarstvom. Najveći problem predstavlja mu nedostatak vodovodne mreže

Nekada je u Polači bilo do 300 đaka, a danas ih je samo troje (FOTO Tamara Opačić)

Kada zbroji sve gradove kroz koje je prošla radeći na kruzeru, TIJANA MAJIĆ s pravom može reći da je obišla pola svijeta. Stresan

način života koji je bi prepun lude žurbe, kako ga opisuje ta 29-godišnja medicinska sestra i fizioterapeutkinja iz Sombora, nedavno je zamijenila onim u prirodi. Prije četiri mjeseca s partnerom NIKOLOM MAGLOVOM preselila se u Polaču, njegovo rodno selo u kninskom zaleđu, smješteno podno Dinare, gdje su se počeli baviti stočarstvom. Otad imaju uhodan raspored. Bude se ranim jutrom i omanje stado, koje trenutno broji 16 ovaca, odvođa na ispašu. Popodneva koriste za preuređenje kuće i pripremu drva za zimu, a predvečer opet odlaze na livade kako bi životinje bile namirene do sljedećeg dana. Uskoro će im biti još zahtjevnije jer je Nikolin otac najavio povratak s planine, gdje se svakog ljeta brine za 150 vlastitih i još na stotine tuđih ovaca.

- I sve to ne biste mijenjali za život u gradu? - pitamo ih.

- Ne bismo - uglas odgovara mladi par, koji nas je u vrijeme puze za kavu ugostio u svom dvorištu.

- Oduvek mi je bila želja da živim negde na planini, na selu, tamo gde je mir. Ovde nema korone, kao ni naznake ikakvog stresa - govori Tijana.

- Priroda nudi mnogo širi spektar zadovoljstva nego grad. Onaj pravi, istinski mir. Zbog toga bih svim mladima koji razmišljaju o dolasku na selo savjetovao da učine isto što i mi - dodaje 33-godišnji

Nikola, koji je završio studij kriminalistike u Beogradu.

Nakon života u Srbiji, Nikola se u potrazi za poslom prvo preselio na Maltu, a potom u Irsku. U tim je zemljama upoznao velik broj ljudi i naposljetku shvatio da svoju energiju treba ulagati u prava prijateljstva. Otađ mu, tvrdi, ne nedostaju velika društva, kakva je u Polači ionako moguće zateći samo za vrijeme ljeta, kada selo posjećuju njegovi nekadašnji stanovnici izbjegli u "Oluji".

- Prošli smo adolescenciju, pa više nema potrebe da širimo svoje mreže. Ima tu i preko godine ponešto mladih s kojima smo pronašli zajednički jezik. Ipak, svako tko ovdje dođe svojim prisustvom uveseli kako nas, tako i cijelo selo - kaže Nikola Maglov.

Doselili su se iz grada – Tijana Majić i Nikola Maglov (Foto: Tamara Opačić)

Svojim doseljenjem Nikola i Tijana neznatno su utjecali na promjenu demografske strukture Polače, koju smo posjetili usred provedbe najnovijeg popisa stanovništva. Uoči rata u tom je velikom selu, koje se dijeli na Malu i Veliku Polaču, Podinarje i Turić, živjelo oko 1600 stanovnika, dominantno zaposlenih u nekoć brojnim kninskim tvornicama i na željeznici. Selo je tada imalo veliki društveni dom, ambulantu, četiri trgovine i tri osnovne škole koje su u najboljim godinama imale i po 300 đaka, nabraja nam STEVO MAGLOV, vitalni 90-godišnjak. Do odlaska u mirovinu radio je na održavanju seoskih škola i stanova za učitelje. Od svih tih objekata danas su ostali samo zidovi. Dio njih nalazi se u neposrednoj blizini njegove kuće i svakodnevno ga, veli, žaloste.

- Na prošlom popisu u cijeloj Polači bilo nas je 210, a na najnovijem neće više od 160, prosječne starosti oko 70 godina - procjenjuje on i podsjeća da su gotovo identičnu sudbinu doživjela i okolna sela s dominantno srpskim stanovništvom.

- Ako se ovako nastavi, da se mladi narod ne vraća zbog loših životnih uvjeta, za par godina će tu malo tko živjeti. A đe nema mladih, ne treba računati

*Dinara je proglaš
parkom prirode pa
ovaj kraj dušu dao*

ni stare - smatra Stevo Maglov, koji se iz izbjeglištva vratio 2008.

Dvije godine kasnije preminula mu je supruga. Otad živi sam. Dok ga služe noge, ne planira se odazvati na poziv jednog od sinova da se preseli u Zagreb. Dane kratki obilazeći preostala okolna domaćinstva, a kaže da bi bio najsretniji kada bi se u selo doselilo još mladih. Svjestan je da je to gotovo nemoguće bez otvaranja novih radnih mjesta i dolaska vodovoda bez kojeg je na krškom kninskom području, pogotovo za sušnih godina kakva je ova, teško održavati OPG-ove.

Kako nam kaže KOVILJKA RADULOVIĆ iz Male Polače, koja je do 1990-ih bila zaposlena u urbanističkom odjelu tadašnje Općine Knin, projekt izgradnje vodovoda, koji je uz Polaču obuhvaćao obližnja sela, osmišljen je u godinama prije rata. U međuvremenu je realiziran samo jedan njegov dio, čime je vodu dobilo susjedno Kijevo.

- A mi smo ostali na čekanju kojem se ne nazire kraja. Da je drugačije, dio izbjeglih, koji se još uvijek nisu uspjeli snaći, vjerojatno bi se vratio u selo. Uostalom, Dinara je početkom godine proglašena parkom prirode pa je ovaj kraj dušu dao za pokretanje turističkih domaćinstava. Ali tko može primiti goste ako nema dovoljno kvalitetne vode za

pokretanje turističkih domaćinstava. Ali može primiti goste nema dovoljno kvalitetne vode za piće, a kamoli za ostale potrebe – ista Kiviljka Radulović

piće, a kamoli za ostale potrebe - govori Koviljka Radulović.

De nema mladih, ne treba računati ni stare – Stevo Maglov (Foto: Tamara Opačić)

Kako to izgleda u praksi uvjerio se SPASOJE RADULOVIĆ, koji u Maloj Polači živi sa suprugom i dvogodišnjim blizancima. Prije nekoliko godina kupili su kuću do svoje sa željom da u njoj naprave apartmane. Planirali su ih iznajmljivati Talijanima koji u podinarska sela dolaze u lov. No zbog nedostatka vodovoda nisu uspjeli isposlovati uporabnu dozvolu.

- Zbog takvih primjera ovdje može živjeti samo onaj koji zaista voli ovaj kraj. Uvjeren sam da bi u

suprotnom ovdje većina napuštenih kuća danas bila prodana jer se nalazimo na magistralnom putu, ni deset minuta vožnje od Knina. A ovako samo možemo gledati u nebo i moliti se da padne kiša - kaže Spasoje i dodaje da im je na inicijativu Grada Knina, kojem Polača administrativno pripada, od lani srezana cijena dovoza cisterni vode.

- Ranije nas je jedna cisterna koštala nešto manje od 500 kuna, a sada svega 80-ak. Međutim, i dalje smo ograničenih mogućnosti jer svako malo, pogotovo ljeti, moramo kontrolirati razinu u bunaru. Kada su se rodila djeca, dva puta nam se dogodilo da smo bez vode ostali usred vikenda. Da ne spominjem da voda nije pogodna za piće čim se izlije u bunar - govori 34-godišnjak zaposlen u DIV tvornici vijaka, nekadašnjem TVIK-u.

Ostaci društvenog doma u Velikoj Polači (Foto: Tamara Opačić)

Budući da je prvo selo s vodovodnom mrežom od Polače udaljeno svega 1,5 kilometar, Spasoje je uvjeren da bi kninske vlasasti vodu dovele i u njihov kraj da za to postoje osigurana sredstva. Do zaključenja ovoga broja Novosti od Grada Knina nismo dobili odgovor na pitanje namjerava li se u doglednom periodu proširenje postojeće mreže, dok se u planu daljnje izgradnje vodovoda na području Šibensko-kninske županije u periodu od 2021. do 2030. godine, koji su nam ustupile Hrvatske vode, to selo ni ne spominje.

- Svjestan sam da Grad nema novca. A sve i da ga ima, pitanje je bi li izgradnja tako skupog projekta

bila isplativa u sredini s izrazito malim brojem domaćinstava. Ali svejedno ne gubim nadu - kaže Radulović, koji tvrdi da unatoč svim problemima njegova obitelj ne razmišlja o preseljenju u urbanu sredinu.

- Nedavno nas je posjetila suprugina strina iz Austrije i pričala kako tamo djecu ne može pustiti napolje. I što bih ja sad ovu slobodu trebao mijenjati za platu od 2000 eura? Našoj djeci je odlično. Svaka kuća i svaka baba u selu su i njihove. Gdje god da dođu, dobrodošli su - veli on.

Moramo kontrolirati razinu u bunaru – Spasoje Radulović (Foto: Tamara Opačić)

Kako djeca, tako i odrasli uvijek su dobrodošli u samačko domaćinstvo MARTE RADULOVIĆ. Pod uvjetom da tu vrijednu poljoprivrednicu, koja ima isplaniran dan od jutra do mraka, uopće zateknu kod kuće.

- Bijelo ili crno vino? Ili da iznesem veselu kap? - nudi nas ona, objašnjavajući da je veselje sinonim za rakiju.

Osamdesetjednogodišnja Marta među prvima se iz izbjeglištva vratila u zaselak Radulovići. Kaže da tada u cijelom selu nije bilo ni zmije.

- A bome ni 'tice ni mačke. Spavala sam na ognjištu, u prostoriji u kojoj danas sušim meso. Pošto je sve bilo polupano, jedva sam našla dva čitava bloka na koje sam metla ploču za kuvanje - prisjeća se.

Ostali smo na čekanju – Koviljka Radulović (Foto: Tamara Opačić)

- Sada je bolje, iako i dalje fali naroda koji bi se bavio stokom. Selo vam je k'o država ili moćno preduzeće. Ako nema blaga, nema ni sela. Koliko je ranije bilo tih ovaca, krava, volova, magaradi, a sada u cijeloj Maloj Polači postoji samo jedna krava. Trebalo bi joj spomenik podignuti, kao što rade u Indiji - dodaje Marta, koja se brine za 20 ovaca.

Da je priključena na vodovod, obrađivala bi i vrt. Ovako joj najveću radost pruža briga za vinograd. Ljubav prema vinogradarstvu naslijedila je od pokojnog oca koji je za svoje vino dobio brojne nagrade. Postojećih 575 panjeva Marta Radulović je posadila u spomen na njega, pa inzistira da ih zajedno obiđemo.

- Kada sam se vratila, kontala sam da u narednim godinama u cijelom selu možemo napraviti 80 stolitara vina. Sada ih nema ni deset. Mladi o'šli, a stari ne mogu više raditi - govori nam vremešna poljoprivrednica dok praznim seoskim putem, omeđenim s obje strane suhozidom, prilazimo ovećem vinogradu.

Za razliku od crnog grožđa, koje je već spremno za berbu, ono bijelo morat će još malo pričekati. Ovogodišnje planove u selu je poremetila

Te ovce i ti janjci, to mene spašava. Oni su k'o moja vojska, moja familija s kojom pričam i gonim ih u prirodu. Ali volim i kad me djeca obiđu – iskreno će Marta Radulović

tromjesečna žega. Naša domaćica zbog toga sve nadu ulaže u prognozu koja najavljuje kišne dane.

Drži je poljoprivreda – Marta Radulović (Foto: Tamara Opačić)

- Otkad sam ostala udovica, sve radim sama: orem, obrezujem, škropim... Muški su mi trebali samo da iskopaju rupe za panje - hvali se Marta, pokazujući plodove svoga rada.

- Što vas drži? - pitamo je pošto nam je prilikom upoznavanja rekla da se prije nekoliko godina, gotovo bez ikakvih posljedica, oporavila od infarkta.

- Ne mislim o glupostima. Te ovo se dogodilo, te ono. Mene to ne zanima. Ja sad mislim što ću sutra raditi. Poljoprivreda je moj lijek. Kad vidiš kako ti uspije biljka, svaki ti živac zaigra i zadovoljna si. A

kad mi netko dođe i kaže da se govori ovo i ono, ja ga potjeram.

- A samoća?

- Samoća je teška, ali je i povoljna. Bar ti nitko ne sjedi na glavi. Te ovce i ti janjci, to mene spašava. Oni su k'o moja vojska, moja familija s kojom pričam i gonim ih u prirodu. Nauživam se friškog zraka i baš me briga za sve. Ali volim i kad me djeca obiđu - iskreno će Marta na rastanku.

Ovaj tekst napisan je uz finansijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama

DRUŠTVO

VIJEST

FRAGMENTI GRADA

VIJEST

TEMA

VIJEST

